

1930. — *Oppel Jenő* : Cegléd 1730-ig, Cegléd, 1931. — *Metzner Károly* : Kiskunfélegyháza határtörténete, 1932 című munkák felsorolása nem jelent pontos összeállítást, csak mutatóul szolgál az ezirányú gazdag irodalomból. Nagyobb szabású munka a területileg is nagyobb egységről szóló *Fekete Nagy Antal* nemrég megjelent «A Szepesség területi és társadalmi kialakulása» című komoly tanulmánya.

Az itt felsorolt tanulmányok eredményeinek ismertetése már túlnő folyóiratunk keretén, de különben sem az egyes művek méltatása volt a célunk, hanem a jelentősebb munkák kiemelésével akartunk képet adni a történettudomány egyik ma legintenzívebben művelt ágáról, amely egészen új irányt jelent a mult felé forduló érdeklődésben.

H. Pálly Ilona.

Turóczi-Trostler József két értekezése.

Magyar cartesianusok. Minerva-könyvtár. XLIII. — **A magyar nyelv felfedezése.** Ranschburg Gusztáv könyvkereskedése. 1933.

Turóczi-Trostler József kedvelt kutatási területe a XVI. és XVII. század irodalma s ma már e kor egyik legalaposabb ismerőjének számít. Nem tartozik azok közé a kutatók közé, akik minden cél nélkül halmozák és hozzák nyilvánosságra a kezükbe kerülő esetleg eddig ismeretlen adatokat. Azt keresi, hogy hogyan illeszkedett Magyarország a nyugati eszmeáramlatokba. Eddig filológusaink inkább egyes művek vagy írók hatását kutatták egyes magyar művekre, Turóczi az azonos szellemi irányba tartozó magyar írók közös forrását keresi s rendszerint meg is találja valamilyen akkor uralkodó nagy külföldi eszmeáramlatban. Az efféle kutatási célok nem őt vezetik először és különösen nem egyedül őt

vezetik, de a tudományos munkában nemcsak a módszerbeli eredetiséget kell értékelnünk, hanem a felkutatott anyagot és viszonyokat is. Ebből a szempontból Turóczi valóban derék munkát végez.

Fel-felkutat ismeretlen hatásokat is, de legfőbb érdeme a már eddig is ismert szellemi viszonylatok elmélyítése. Az elmélyítés kétirányú. Elsősorban alaposabban ismerteti azt a nyugati szellemi mozgalmat, amely a magyar irodalomra hat, másodsorban a nyugati gondolat magyar képviselőit kutatja fel. Minden téren ismerünk már egyet-kettőt, Turóczi újdonsága az, hogy mindenütt valóságos tömegeit keresi meg a hasonló irányú magyar gondolkodóknak. Különösen feltűnik ez a *Magyar cartesianusok* c. tanulmányában.

A magyar nyelv felfedezése azzal az izgalmas kérdéssel foglalkozik, hogy miként hatolt be a tudományos gondolkodásba a magyar nyelv ismerete és a vele való foglalkozás. Az első értekezés azt keresi, hogy nálunk hogyan ébredt fel az érdeklődés, a második meg azokat a fokozatokat ismerteti, amellyel külföldön, elsősorban Németországban terjedt el a magyar nyelv ismerete.

A részleteket világosan látja Turóczi, adatainak gondosan utánajár. Megbízható, lelkiismeretes filológusnak mutatkozik. Turóczi kinyomozza a nyugati eszmeáramlatok magyar követőit, rendszerbe is csoportosítja őket, de mivel a rendszerezés szempontja a nyugati eszme, nem pedig a magyar viszonyok, kutatásai után a magyar irodalom ugyanolyan sívárnak és kuszáltnak tűnik fel, mint régebben. Minket az is érdekelne, hogy íróinkat egymáshoz milyen szálak fűzik azokon a kapcsolatokon kívül, amelyek az európai irodalom nagy közösségébe vonzzák a magyart.

Fábián István.